

Circulariteit in contracten

Nu en over 15 jaar

4 februari 2021

Chantal Schrijver

Adviseur duurzaam contracteren en samenwerken

Duurzaamheid iets vaker harde eis bij aanbestedingen bouw

Arend Claasen
Amsterdam

Overheden nemen duurzamer als eis bij aanbestedingen in de bouw van wegen, dijken en gebouwen.

Overheden nemen vaker harde duurzaamheidseisen op in hun aanbestedingen in de bouw, maar het huidige tempo ligt nog te laag om de nationale doelstellingen voor energieneutraliteit, circulariteit en klimaatbestendigheid voor 2050 te bereiken. Dit stelt Bouwend Nederland op basis van een jaarlijks onderzoek van het Aanbestedingsinstituut Bouw & Infra naar de 25 duurzaamste opdrachtgevers bij de bouw van onder meer wegen, gebouwen en dijken.

In 2019 speelde duurzaamheid een rol in 3,2% van het aantal openbare aanbestedingen. Hoewel dat een lichte toename is ten opzichte van de 2,6% in het vorige onderzoek, is duurzaamheid in de overige gevallen nog niet vanzelfsprekend. In de laagste prijs dan bepaald voor wie de opdracht krijgt. Dan ontbreken de prikkels, de tijd en de mogelijkheden om duurzame ideeën te brengen. Het risico is dan te groot dat de opdracht na een ander gaat.

Volgens onderzoeksleider Jos van Alphen van het Aanbestedingsinstituut is onderliggend wel sprake van verbetering. 'Bij de aanbestedingen waar duurzaamheid wel een rol speelt, neemt het gewicht ervan toe.' Eerder werd vooral gekozen voor simpele instrumenten, zoals een indicator die het algemeen iets zegt over de CO₂-uitstoot van een bouwbedrijf. Dit jaar woog vaker mee wat bouwers bij een project echt aan duurzaamheid doen. Door bijvoorbeeld hergebruikt asfalt of elektrisch materieel te gebruiken.

Een voorbeeld van een project waarbij duurzaamheid een grote rol speelt, is de Sterke Lekdijk, de

versterking van de dijk van Amerongen tot Schoonhoven. Bouwers Moutik Infra, Van Oord en de combinatie Heijman's Infra, GMB Civiel en De Vries Van de Wiel wonnen de aanbesteding, mede doordat ze samen met opdrachtgever Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden de dijkversterking emissieloos willen uitvoeren.

'Bij dit soort aanbestedingen wordt dan een hogere economische waarde toegevoegd, waardoor duurzaamheid echt een onderscheidende factor wordt', legt Van Alphen uit. Bij de categorie duurzaamste aanbestedingen is duurzaamheid voor meer dan 40% bepaald door wie de opdracht krijgt, waardoor de prijs veel minder dominant wordt.

De duurzaamste aanbestedeer was net als vorig jaar de provincie Noord-Brabant, gevolgd door de gemeente Venlo en Rijkswaterstaat, beide nieuwkomers in de top 3. Dat het aangeschapte steeg van de achtste naar de derde plek is een belangrijk signaal. De grootste opdrachtgever van Nederland gaf in 2019 € 3,6 miljard uit aan de aanleg, het beheer en het onderhoud van infrastructuur.

De rol van Rijkswaterstaat noemt Van Alphen belangrijk omdat het een rekeninstrument inzet — de Milieukostenindicator, MKI in jargon — dat een hogere waarde toekent aan minder vervuulende en herbruikbare materialen en methodes. 'De hele cyclus van wiegtot graf wordt zo gevalueerd. Dat Rijkswaterstaat de MKI gebruikt, kan andere overheden helpen dit instrument ook toe te passen.'

Dan gaat het volgens Van Alphen vaak om een andere manier van samenwerken. Bij wat grotere opdrachten kan dat in een bouwteamovereenkomst en bij een kleinere opdracht met een onderhandse gunning. Beide methodes hebben als gemeen deeler dat aanneemer en opdrachtgever overleggen over de aanpak vóór er een prijs wordt bepaald. Dat hoeft niet perse duurder uit te pakken, stelt Van Alphen. 'In Nijmegen is geleid hoe een straat zo duurzaam en circulair mogelijk kon worden opgeknapt. Daar zijn dus geen nieuwe lantaarnpalen geplaatst, maar de oude ingekort en van nieuwe armaturen voorzien. Duurzaam en goedkoop dus.'

Het tempo ligt te laag om in 2050 aan de nationale duurzaamheidsdoelen te voldoen

Bij de aanbesteding om de noordelijke Lekdijk te versterken telde duurzaamheid mee. FOTO: ROBERT FRANK HAGENSLUCHTFOTOGRAFIE/ANP

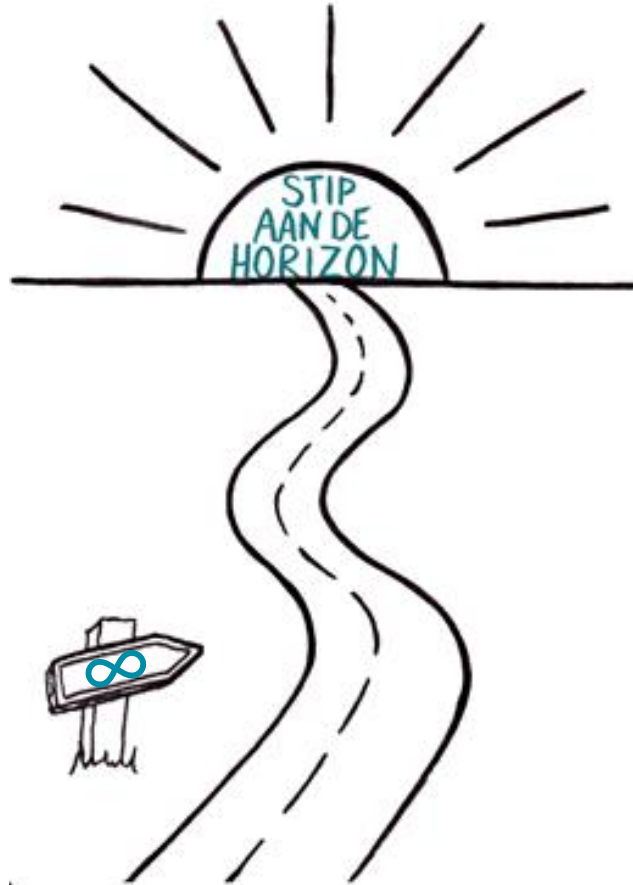
Status Quo: waar staan we nu?

Meer aandacht voor duurzaamheid en circulariteit in projecten en aanbestedingen

- In 35,2% van de in 2020 gepubliceerde aanbestedingen speelt DZH een rol *(bron FD 2020)*
 - CO₂-PL,
 - Duurzame uitvoering
 - Duurzaam resultaat
- Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021 *(bron PBL 2021)*:
 - Circulair is nog niet 'het nieuwe normaal'
 - Veel acties en middelen zijn gericht op recycling, hoogwaardig is aandachtspunt
 - Weinig aandacht voor sociaal-economische vernieuwing en afbouw bestaande (lineaire) systeem
 - Transitie bevindt zich nog in aanvangsfase

Ideale circulaire situatie: stip op de horizon

Circulariteit = ∞

- grondstoffenvoorraden beschermd
- milieu-impact vermeden
- bestaande waarden behouden

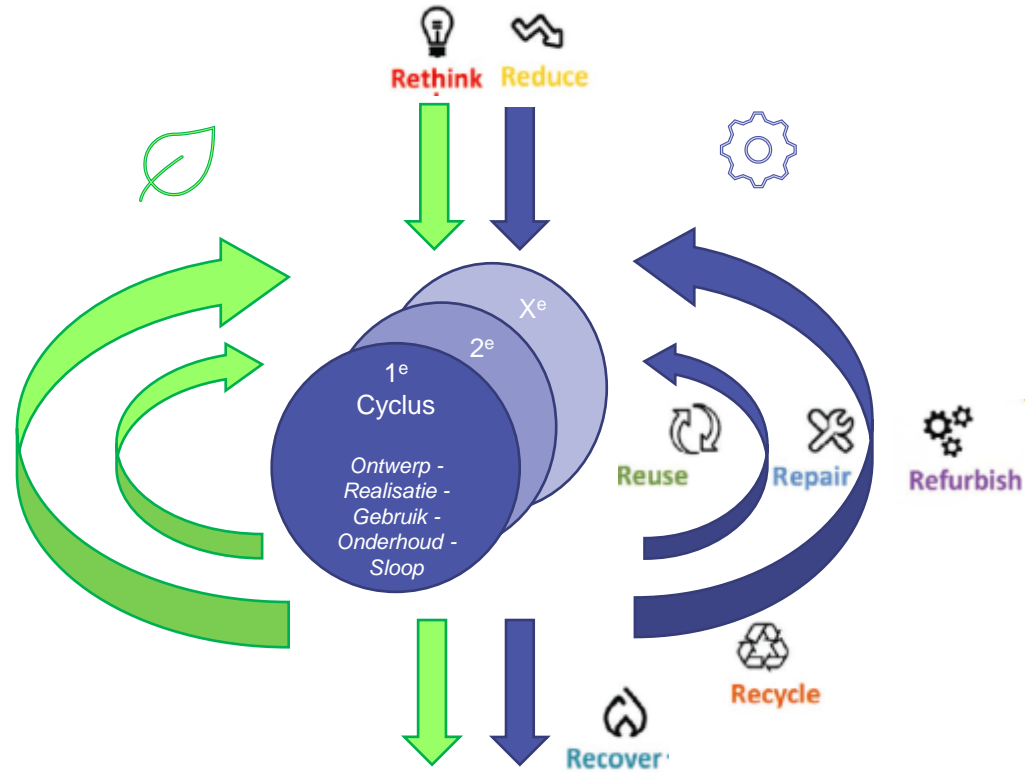
TOEKOMSTGERICHT

**WIE ALS EERSTE
BIJ DE STIP
AAN DE HORIZON IS**

Loesje

Ideale circulaire situatie: maar HOE dan?

Circulariteit =

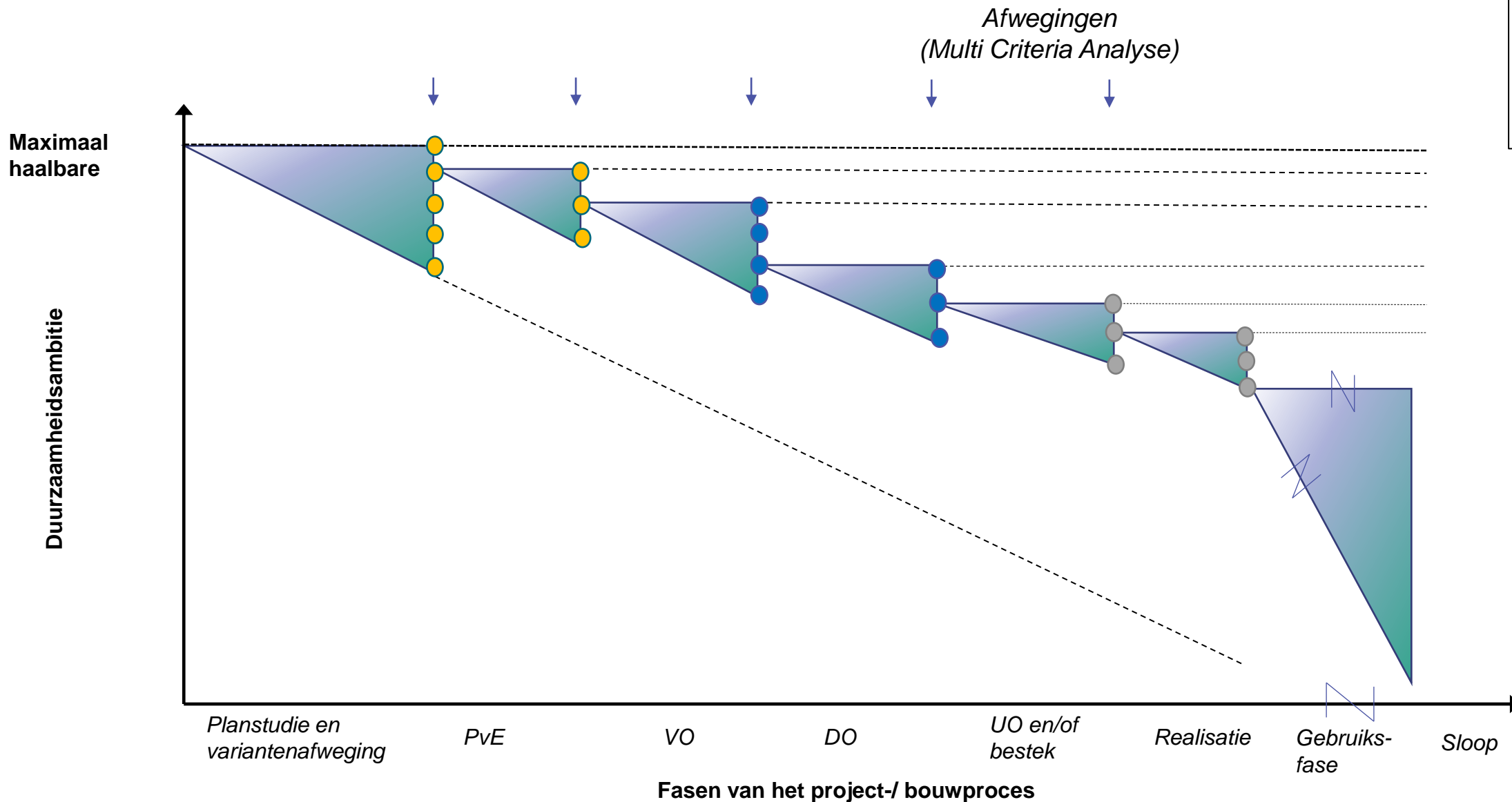
- grondstoffenvoorraad beschermd
- milieu-impact vermeden
- bestaande waarden behouden

Impact groot door circulariteit in te kopen?

Keuzes en mate van duurzaamheidsimpact gedurende de projectlevenscyclus

Legenda

- Ontwerpvariant
- Detail ontwerpkeuze
- Uitvoeringsmethode
- ⌵ Verschaling tijd

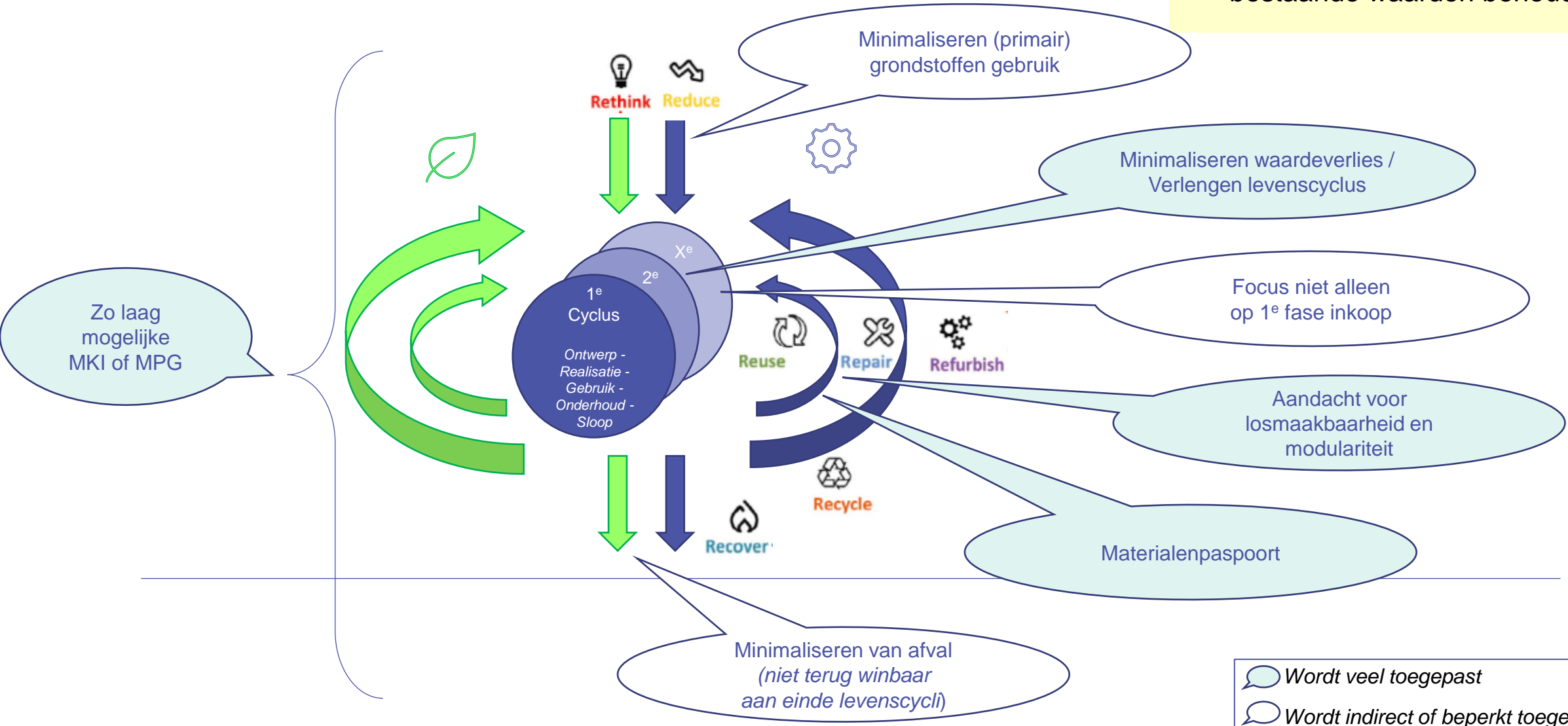

Status Quo: waar staan we nu?

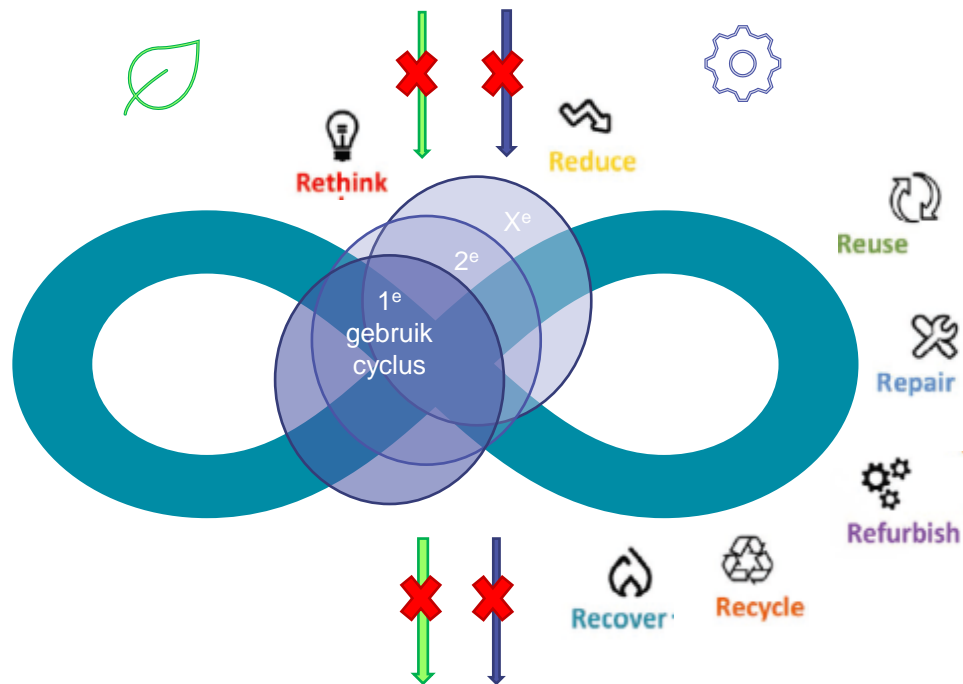
Toegepaste Eisen en criteria in aanbestedingen en contracten

Circulariteit =

- grondstoffenvoorraad beschermd
- milieu-impact vermeden
- bestaande waarden behouden

Circulariteit over 15 jaar?

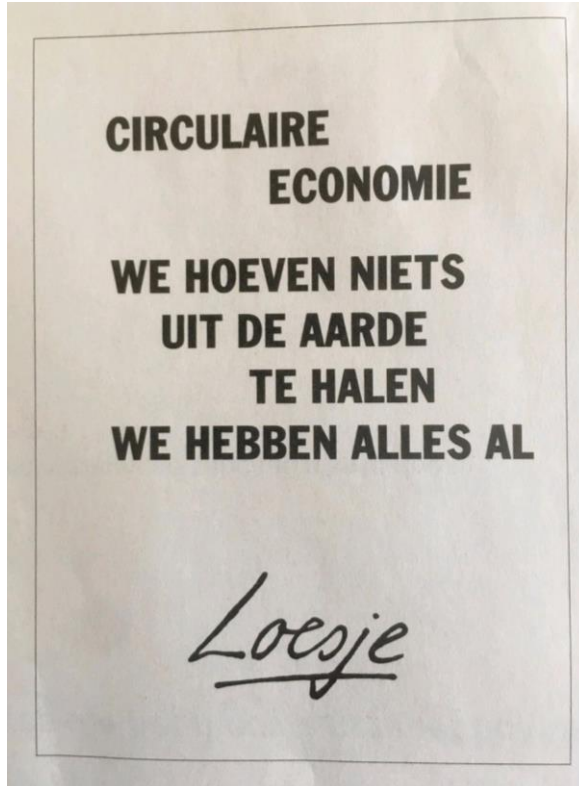
Beoogd resultaat:

- Grondstoffenuitputting is gedaald
- % niet-terugwinbare grondstof (afval) gedaald

Succesfactoren:

- Circulaire ontwerpkeuzes door diegene die meeste kennis heeft (*levenscyclus en waarde-denken*)
- Betere ketensamenwerking met gezamenlijke belang
- Kennisdeling open source
- Mogelijkheden voor innovatie
- Strategisch en programmatisch inkopen door over de begrenzingen heen te kijken

Circulariteit over 15 jaar?

Meer weten?

- Klimaatverbond Van Parijs naar CO₂-prijs, 2019
- PBL Circulaire Economie Rapportage, 21 jan 2021
- CB23 Leidraad circulair inkopen – consultatie mrt 2021
- CB23 Leidraad Circulair ontwerpen – zomer 2021

Chantal Schrijver

Adviseur duurzaam contracteren en samenwerken

06 – 211 04 776

chantal.schrijver@tauw.com

